

Diakoni og gudstjeneste

AV KRISTIN FÆHN

Overskriften til denne artikkelen vil kan hende forundre noen. «Diakoni hører da til ute blant folk. Den skal vel ikke flyttes inn bak murene...?» Ja, det er riktig at diakonien skal leve der folk lever. Og da hører den også hjemme der folk samles til gudstjenesten. I det følgende skal vi se nærmere på gudstjenestens diakonale aspekt og på diakonens plass og funksjon i liturgien.

Gudstjenestens diakonale aspekt

Gudstjeneste og diakoni hører sammen. I gudstjenesten øser Gud over oss sin nåde, ved synlige tegn og ved sin Hellige Ånd. Der svarer vi på Hans velgjerninger mot oss, i liturgien og i diakonien.

Diakonien springer ut ifra gudstjenesten, fra dens fellesskap, fra dens nådeord. Der skapes det nye livet til å leves i søndag og hverdag. Utsendelsesordene «Gå i fred. Tjen Herren med glede» oppsummerer og utfordrer.

Diakonen har sitt utgangspunkt i gudstjenesten. Dermed har også gudstjenesten selv et diakonalt aspekt som kan og bør gjøres tydelig. Det gir vår kirkes orden rom for. De ledd i gudstjenesten som først og fremst handler om omsorgen og ansvaret for hverandre er:

★ Kyrie:

Menighetens rop til Gud om barmhjertighet og hjelp, på vegne av alle mennesker i deres nød, sorg og forgjengelighet. og forgjengelighet.

★ Forbønn:

Her har vi mulighet til å være konkrete og nære i våre bønner. Både alternativene I, II og IV gir rom for å ta inn aktuelle forbønns-emner, f.eks. begivenheter i menighet eller samfunnsliv, eller forbønn for personer som har bedt om det (NB! Diskresjon!) Spesielt gjøres oppmerksom på alternativ IV, som kalles den diakonale forbønn. Her kan presten trekke inn ansatte eller frivillige medarbeidere til å være med å utforme tekster til bønnene; og liturgien forutsetter at det er en annen enn liturgen som leder bønnene.

★ Menighetens takkeoffer:

Ved innsamling av offer symboliserer og praktiseres forvalteransvaret og solidaritetstanken. Vi er betrodde gaver til å bruke og forvalte til beste for oss selv og vår neste.

Ofringen er en mulighet til i menighetens fellesskap å praktisere dette. I den første kristne tid samlet man inn klær og mat til fordeling blant dem som trengte det.

I dag er det penger som samles inn og fordeles. Men det er ikke noe i veien for at man f.eks. i familiegudstjeneste samler inn konkrete ting. Det kan være f.eks. leker til barn i asylmottak, eller noe de trenger til menighetens misjonsprosjekt (briller, bandasjer, garnmønster....). Ved dette blir den diakonale dimensjon enda tydeligere.

★ Nattverd:

I nattverden møter vi det mest fortannede uttrykk for diakonien. Gud tjener oss ved sitt hellige legeme og blod. Der rekkles oss de gaver som gir oss styrke i troen og styrke i livet. Og de rekkles oss av Hans tjenere: Prest, diakon, medhjelper. De er Guds tjenere og menighetens tjenere, som ved nattverden gir oss vin og brød og som i ukens øvrige dager gir oss andre gode gaver som fellesskap og tjenesteoppgaver, trøst og oppmuntring.

★ Utsendelse:

«Gå i fred. Tjen Herren med glede». Dette leddet er valgfritt, og jeg vil sterkt anbefale at det blir brukt. Leddet oppsummerer og utfordrer. Her knyttes søndag og hverdag sammen. Gud har tjent oss og vi Ham, nå skal vi gå ut og fortsatt tjene Ham – ved å tjene hverandre. Noen prester dropper dette leddet fordi menigheten gjerne vil sitte og lytte til postlu-

diet, eller fordi det er kirkekaffe inne i menighetssalen og man ønsker at folk går dit. Men utsendelsesordene er ikk ment som kommando: Gå nå hjem med en gang! De er ord om fred og tjeneste som «gjelder» også etter postludiet og kirkekaffen! Er presten i tvil om menigheten har skjønnt det, så kan han/hun opplyse om det.

Når nå enkelte liturgiske ledd er trukket fram og kommentert, så er det helt nødvendig å føye til og presisere følgende: Hele gudstjenesten generelt og de enkelte ledd spesielt bærer i seg både det forkynnende, kateketiske og diakonale. F. eks. prekenen, den kaller til tro, den lærer om troen og livet, og den utfordrer til tjeneste.

Og nattverden: Vår nattverd-gang er vitnesbyrd, den samler oss i fellesskap om Herrens bord, og den lærer oss om Guds underlige nåde.

Diakonens plass og funksjon i liturgien

De menigheter som har ansatt soknediakon (i det følgende kalt «diakon»), bør gi vedkommende plass og funksjoner i søndagens høymesseliturgi. Hyppigheten bør og må tilpasses diakonens øvrige oppgaver i menigheten. Men diakonen bør da ha liturgisk tjeneste ikke sjeldnere enn en søndag i måneden. (Annen diakonal tjeneste i tilknytning til gudstjenesten tas ikke opp spesielt her).

Ved at diakoner trekkes inn i liturgien blir den organiske sammenheng mellom diakoni og liturgi anskueliggjort. Når diakonien har sitt utspring i gudstjenesten, er det også naturlig at diakonen har en tjeneste ved denne kilden. Erfaring viser at menighetslemmene ikke nødvendigvis selv oppfatter denne sammenheng og tanke. Derfor er det viktig at det sies litt f. eks. under kunngjøringene, om dette. Et egnet tidspunkt kan være når diakonen for første gang deltar med liturgisk tjeneste.

Hvor er det så naturlig at diakonen deltar?

Det er i de liturgiske ledd som er nevnt i første halvdel av denne artikkel. Nå gir imidlertid nåværende høymesseliturgi ikke rom for at andre enn liturgen skal si utsendelsesordene. Og det kan være grunner for at det nettopp er han/hun som skal gjøre det. Og Kyrie er alles rop. Tilbake står leddene forbønn, menighetens takkeoffer og nattverd.

Forbønn

Når forbønn IV brukes er det naturlig at diakonen er med å utarbeide teksten på forhånd og leder denne bønnen. Forbønn IV bør – enten menigheten har diakon eller ikke – brukes mye mer en tilfelle er i dag, for den har store muligheter i seg til å gjøre forbønnen konkret og nær.

Menighetens takkeoffer:

Det vil være naturlig at diakonen er en av offerinnsamlerne, der hvor offer samles inn i benkene.

Nattverd:

Det er anledning til å ha en «medhjelper» ved nattverdutdelingen. Denne «medhjelper» må være godkjent av biskopen etter forslag fra menighetsrådet. Menigheten kan med fordel ha 2-3 godkjente «medhjelpere» å spille på. En av disse bør være diakonen. Dersom man ikke har ansatt diakon, vil jeg anbefale at man tenker etter om det i menigheten er en som er utdannet og vigslet til diakon. Det er utdannet hundrevis av diakoner gjennom årene som automatisk ble vigslet etter endt utdanning inn til 1970. Disse finnes over «hele landet» og bekler for det meste stillinger innen helse- og sosialsektoren. Denne diakon vil jeg anbefale trekkes inn som «medhjelper» nettopp for å understreke nattverdens diakonale karakter. Ifølge veiledningen til nattverdliturgien skal medhjelper gå sist med vinen. Presten går først med brødet, for det er presten som skal ha ansvar

Kristin Fæhn

for hvem som mottar sakramentet.

Utover den liturgiske tjeneste som er nevnt ovenfor, kan det være/er det naturlig at diakonen assisterer ved dåp, leser kunngjøringene og tekster. Det siste bør imidlertid helst gjøres av lekfolk. Som man da vil se, fungerer diakonen i praksis også som klokker. Hvordan man i menighetene regulerer/ordner klokke- og diakontjenesten i forhold til hverandre varierer. Man kan f. eks. ha klokker tilstede og diakonen kommer i tillegg med sine funksjoner ved forbønn og nattverd. Eller diakonen tjenestegjør som både klokker og diakon på klokkers frisøndag. Eller diakonen er tillagt fast søndagstjeneste med funksjon som både klokker og diakon.

Vi er for Guds ansikt i gudstjenesten. Hans ansikt er vendt mot oss. La oss vende oss mot hverandre og se vår neste. Guds nærvær og medmenneskelig nærvær – det er det Gode.

Kristin Fæhn
 Diakonikonsulent for Kirkerådet.
 Underhaugsv. 15
 Pb. 5816 Hegdehaugen
 0308 Oslo
